

БЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ І МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 336.1(477)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНИ

*Дехтяр Н.А., к.е.н.,
Піскун К.В., магістр,*

*ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»*

Проаналізовано підходи до визначення сутності поняття «соціальної сфери» та доповнено її класифікаційні ознаки. Визначено складові фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні та проаналізовано його рівень. Запропоновано основні напрямки покращення фінансування соціальної сфери.

Проаналізовано підходи к определению сущности понятия «социальная сфера» и дополнено ее классификационные признаки. Определены составляющие финансового обеспечения социальной сферы в Украине и проанализировано его уровень. Предложены основные направления по улучшению финансирования социальной сферы.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Зв'язок з науковими та практичними завданнями

На сьогодні, з розвитком ринкових відносин, все більшої актуальності набувають питання формування соціально орієнтованої ринкової економіки. Реагуючи на зміни, пов'язані з розвитком сфер діяльності, направлених на задоволення потреб населення, підвищення рівня та якості його життя, держава формує та вдосконалює власну соціальну політику. Стримуючими факторами соціального розвитку є ряд проблем як на місцевому, так і на загальнодержавному рівні. І однією з таких проблем є проблема формування ефективного фінансового забезпечення соціальної сфери, пошуку нових підходів до вирішення проблем нестачі фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Виділення невирішених питань

Питання розвитку соціальної сфери досліджували відомі вітчизняні науковці, такі як: А. Гальчинський, В. Гець, І. Гнибіденко, О.

Гришнова, М. В. Куденко, Е. Лібанов, І. Лукінов, П. Леоненко, О. Макарова, Б. Налточій, В. Новікова, В. Одинець, В. Онікієнко, І. Петрова, С. Пілічко, А. Ревенко та багатьох інших.

Зарубіжними вченими, серед яких – У. Беверидж, Дж. Б'юкенен, А. Вагнер, Л. Ерхард, А. Пігу, М. Фрідман досліджувались проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери. Серед українських вчених ці питання були у сфері дослідження В. Андрушенка, О. Василюка, О. Величка, В. Козака, В. Кравченко, В. Опаріна та інших науковців. Серед сучасних західних учених-економістів виділимо праці Х. Ламперта, Т. Титмуса, Г. Еспінг-Андерсена та ін.

Проблема фінансового забезпечення соціальної сфери привертає до себе все більшої уваги протягом останніх років. Про це свідчать і збільшення кількості науково-теоретичних досліджень з цього питання. Тобто дана проблема набуває все більшої актуальності.

Загальна мета дослідження

Метою статті є дослідження підходів до визначення сутності соціальної сфери та розгляд структури її фінансового забезпечення.

Викладення основного матеріалу.

Обґрунтування отриманих результатів

В наш час можна впевнено стверджувати, що соціальна сфера не є чимось сталим і назавжди заданим. Навколо неї розгортаються бурхливі дискусії як у науковій літературі, так і на телебаченні, серед діяльності, влади. Вона перебуває у постійній еволюції і якщо в ній відбуваються якісні зміни, то їх можна вважати певною сходиною, що неодмінно привертає до себе інтерес дослідників. Спершу проаналізуємо підходи до сутності самого поняття «соціальна сфера».

Дослідженням виявлено, що існує велика кількість підходів до визначення сутності соціальної сфери. Нами систематизовано наукові підходи та наведено їх у табл. 1. Ряд авторів розділяють думку про те, що соціальну сферу не варто виділяти серед інших сфер і надавати їй значення самостійної та окремої сфери, так як вона існує лише в рамках економічних та політичних сфер.

Таблиця 1

Наукові підходи до сутності поняття «соціальна сфера»

Науковець	Визначення соціальної сфери
Анголшкіна Д.І.	сукупність галузей і видів діяльності, підприємств фірм, закладів та установ, які мають забезпечити задоволення потреб людей у матеріальних благах, послугах, відтворенні роду, створити умови для співіснування та співпраці людей у суспільстві згідно з законами і правилами [1]
Іванов В. Н.	специфічна область суспільних відносин, які охоплюють систему соціально-класових та національних відносин, взаємозв'язок суспільства та особи [4]
Касимова М.С.	сукупність великих соціальних груп: класів, народів, націй в їх взаємозв'язку, що на її думку повинні відізеркалити глибокий рівень суспільного життя саме своїми внутрішніми взаємозв'язками і у них, у цих глибинних взаємозв'язках лежить зміст та сутнісний характер соціальної сфери, на відміну від уявлень про сфери як про просту суму локальних соціальних утворень [7]
Осадча Г.І.	постійна цілісність, що змінюється, підсистемі суспільства, породжену об'єктивною потребою суспільства в безперервному відтворенні суб'єктів соціального процесу. Це стійка область людської діяльності по відтворенню свого життя, простору реалізації соціальної функції суспільства. Саме в ній знаходиться, добирає значення, сенсу соціальна політика держави, реалізуються соціальні та промислові права людини. Соціальна сфера являє собою самобутнє, укладене за організацією, упорядковане ціле, єдине у своїй сутності, в своїй якості та призначенні і разом з тим є багатофункціональне в силу складності і багатозначності процесу відтворення диференційованих соціальних суб'єктів з їх здібностями, потребами, різноманітним інтересів [9]
Пічко С.П.	базова самостійна сфера суспільного буття, що охоплює усі прояви та реалії функціонування життя та діяльності суспільства [10]
Скулиш Ю.І.	комплексна система з надання суспільно значущих соціальних послуг (у галузях охорони здоров'я, освіти і науки, соціального захисту і соціального забезпечення, духовного та фізичного розвитку), що безпосередньо визначають можливість людського розвитку, рівень і якість життя населення, а також відповідають історичним стандартам суспільства [12]
Шавель С.А.	простір відтворення повсякденного життя, розвиток та самореалізація людини як особи [13]

На нашу думку, даний підхід не є зовсім правильним, адже, перш за все, соціальна сфера відтворює саме життя, і лише потім, виконувє функцію відтворення діяльності в її різних проявах.

Вважаємо, що заслуговує на увагу думка С.А. Шавель [13], оскільки, даним автором представлена більш прийнятніша точка зору щодо поняття соціальної сфери. Його розуміння соціальної сфери, перш за все, зводиться до соціального відтворення життя людей, завдяки чому людина самореалізується та розвивається. Автори монографії під редакцією Іванова В. Н. взагалі ототожнюють соціальну сферу з системою відносин та взаємозв'язків. Тобто соціальна сфера виступає як специфічна галузь суспільних відносин.

Узагальнення існуючих підходів до трактування соціальної сфери дає можливість надати їй визначення найповнішої сфери економіки країни, оскільки вона охоплює весь простір життєдіяльності суспільства – від праці, умов побуту, здоров'я, дозволів до суспільних та національних відносин.

Таким чином, з аналізу точок зору різних авторів можна виокремити власний науковий підхід до визначення соціальної сфери як комплексної, мінливої системи, породженої потребою надання суспільно значущих соціальних послуг, що визначає можливість людського розвитку, рівень і якість його життя.

Загальноприйнятним на сьогоднішній день є наступний поділ соціальної сфери: соціально-культурна сфера (освіта, культура і мистецтво, охорона здоров'я і соціальне забезпечення, засоби масової інформації) та матеріально-побутова сфера (торгівля, громадське харчування, житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування). Такого поділу соціальної сфери дотримуються Купченко В. І., Остафійчук Я. В. [2], Дорогушцов С. І., Засець Т. А. [3], Пітюренко Ю. І., Клиновий Д. В., Пєпа Т. В. [3; 2; 11].

Дана класифікація, на нашу думку, не розкриває в повній мірі її економічної сутності. Так, наприклад в праці Клинового Д. В., Пєпи Т. В., Петровської І. О. наголошується, що класифікація соціальної

сфери повинна здійснюватися виходячи з позицій їх фінансування державою. Це дозволяє здійснювати класифікацію галузей соціальної сфери за такими видами:

ринкові або автономні – торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування, житлово-комунальне господарство, туризм, доходи об'єкти рекреаційного комплексу;

неринкові або бюджетні – охорона здоров'я, освіта, наука, культура, фізична культура і спорт, об'єкти рекреаційного комплексу, що вимагають державного / регіонального (місцевого) фінансового втручання [11].

Узагальнивши наукові підходи авторів в плані структурування соціальної сфери, ми прийшли до висновку, що безпосередніми найбільш повними класифікаційними ознаками структурування соціальної сфери на наш погляд є: характер праці, рівень організації суспільства, виконувані функції; форми власності; галузі; приналежність; спосіб надання послуг і джерела фінансування (рис. 1). Це надасть змогу конкретніше визначити проблеми «виробництва» послуг, шляхи їх вирішення.

Обов'язковою складовою ефективного функціонування соціальної сфери та важливою підсистемою її фінансового механізму є фінансове забезпечення. Підхід, де фінансове забезпечення подано як один із методів фінансового механізму, покиданого забезпечувати розподільчі та перерозподільчі процеси з метою утворення доходів і фондів коштів, притаманний науковим працям С. Юрія, О. Кириленко [14]. Автор В. Опарін вважає, що фінансове забезпечення – це структурна підсистема фінансово-кредитного механізму, система джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства [8].

Н. Карпишин наголошує, що у діяльності суб'єктів ринку дуже рідко використовують лише одну форму фінансового забезпечення, а в більшості випадків оптимально поєднують різні форми. Кожен економічний суб'єкт формує власну модель фінансового забезпечення,

якою визначає склад і структуру джерел фінансування й відповідні форми руху коштів [5].

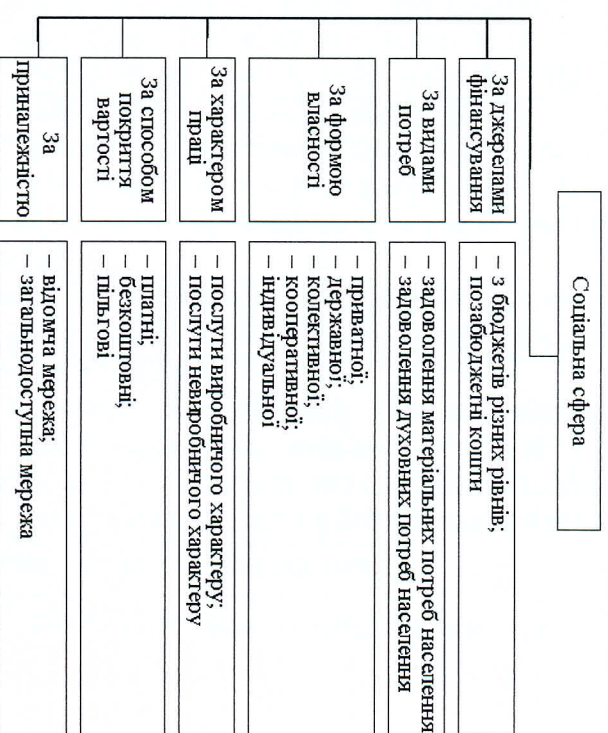

Рис. 1. Класифікаційні ознаки соціальної сфери

Отже, фінансове забезпечення соціальної сфери – це сукупність форм і методів визначення джерел формування фінансових ресурсів та напрямів їх використання з метою забезпечення послуг соціально-го характеру та досягнення високого рівня життя населення.

Схематично форми фінансового забезпечення соціальної сфери представлено на рис. 2.

Традиційно найвагомішим джерелом фінансового забезпечення соціальної сфери є кошти державного бюджету, тоді як кошти, отримані з інших джерел, – лише додатковий фінансовий ресурс. Тому основною формою фінансового забезпечення соціальної сфери виступає державне фінансування.

Державне фінансування здійснюється за рахунок коштів держа-

вного та місцевих бюджетів.

Сьогодні, на рівні бюджетних установ соціальної сфери спостерігаємо процес поєднання державного фінансування з системою некомерційного самофінансування для виконання ними намічених завдань і функцій. Кошти та доходи в матеріальній чи нематеріальній формах, отримувані бюджетним закладом завдяки самостійній фінансово-господарській діяльності у вигляді власних надходжень, коштів засновників, відносять до некомерційної форми фінансування. Некомерційна діяльність бюджетних установ і організації немає на меті отримання прибутку, і її здійснюють для залучення додаткових фінансових ресурсів.

Альтернативним джерелом фінансового забезпечення соціальної сфери є благодійництво та благодійна діяльність. Надходження від спонсорських і добровільних внесків розглядаються як «інвестиції в соціальну сферу». Благодійна діяльність регулюється Законом України «Про благодійництво та благодійні організації». Він закріплює основні принципи, форми й напрями діяльності благодійних організацій.

Однією із форм фінансового забезпечення соціальної сфери є можливість залучення кредитних ресурсів, однак у вітчизняній практиці фінансування соціальної сфери, їх частка є мінімальною.

Фінансове забезпечення здійснюється на основі таких методів, як: кошторисний та програмно-цільовий.

Кошторисне фінансування передбачає виділення коштів на утримання закладів, установ і організації, виконання певних програм і реалізацію певних заходів на підставі спеціального фінансового документа – кошторису [8]. За допомогою такого методу фінансування можливо чітко прогнозувати видатки, контролювати цільове витрачання коштів та обмеження їх абсолютного розміру. Але до недоліків даного методу можна віднести неможливість оперативно змінювати розміри коштів, якщо виникне така необхідність, неможливість оперативного маневрування коштами.

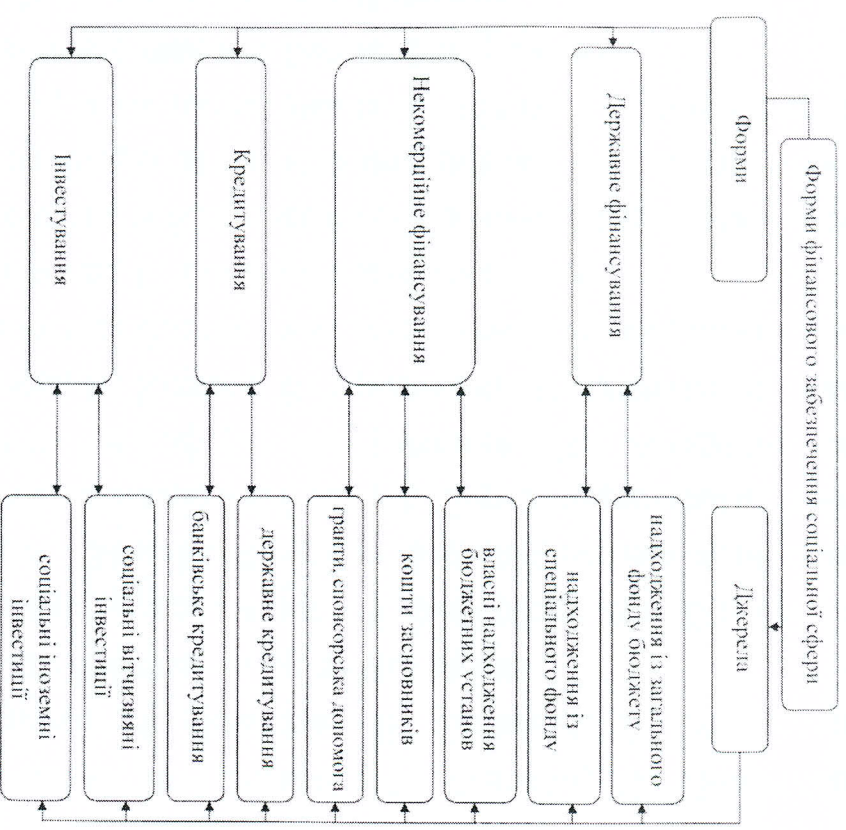

Рис. 2. Форми і джерела фінансового забезпечення соціальної сфери

Характерними ознаками програмно-цільового методу є: зосередженість на результатах, які мають бути досягнуті внаслідок виконання програм; можливість оцінки наслідків бюджетних рішень у процесі їх прийняття; посилення відповідальності за витрачання бюджетних коштів; можливість проведення ґрунтовного аналізу витрат бюджетних коштів на основі показників результативності; забезпе-

чення прозорості бюджетного процесу [15].

Однак, недолік програмно-цільового методу фінансування полягає в тому, що він здійснюється за залишковим принципом і якщо виникає нестача бюджетних коштів, то, в першу чергу, призупиняється фінансування цільових програм.

На сьогодні, соціальна орієнтація бюджету держави є надзвичайно важливою і для України. Про це свідчать обсяги номінальних асигнувань, виділених за рахунок зведеного бюджету України на розвиток соціальної сфери, які зростають з кожним роком (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників, що характеризують рівень фінансування соціальної сфери в Україні з 1999 по 2010 рр.

Показник	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Видатки зведеного бюджету на соціальний захист і соціальну сферу, млрд. грн.	13,2	18,9	29,2	33,8	39,8	52,7	85,9	99,3	125,2	175,7	190,5	240,5
Частка видатків на соціальний захист і соціальну сферу у видатках зведеного бюджету, %	37,9	39,2	52,6	56,1	52,5	51,4	60,5	56,6	55,1	56,6	62,0	63,7

Оцінюючи динаміку видатків зведеного бюджету на соціальну сферу і соціальний захист населення, наведену у таблиці 2, необхідно відмітити тенденцію до зростання, що підтверджується ростом відсотку частки видатків на соціальний захист і соціальну сферу у видатках зведеного бюджету від 37, 9% у 1999 р. до 63,7 % у 2010 р., тобто за вказаний період цей показник зріс на 25,8%. Однак, не зважаючи

на підвищення розмірів видатків на соціальну сферу, слід зазначити, що в окремих випадках ці розміри не досягли навіть законодавчо задекларованих нормативів.

Найбільша частка видатків на соціальну сферу у загальній сумі серед усіх видатків зведеного бюджету складала 60,5 % і 63,7 % відповідно по роках. Та, позитивна динаміка бюджетного фінансування соціальної сфери не вирішує всіх її проблем. На наш погляд, ця ситуація є причиною слабкого зв'язку між зростаючим обсягом фінансування та якістю основних соціально-економічних індикаторів. Саме низька ефективність використання соціального бюджету стримує прогрес у соціальній сфері держави.

Дестимулятором також є і інфляція, а також розрив між потребами та фактичним обсягом державного фінансування соціальної сфери. Проаналізуємо рівень виконання планових показників зведеного бюджету України у розрізі соціальних видатків за 2007-2010 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Рівень виконання планових показників зведеного бюджету України у розрізі соціальних видатків за 2007-2010 рр.

Показник	Роки			
	2007	2008	2009	2010
План, млрд.грн.	128,7	182,2	198,4	245,7
Фактично, млрд. грн.	125,2	175,7	190,5	240,5
Рівень виконання, %	97,3	96,4	96,0	97,9

Як бачимо, рівень виконання планових показників видатків соціального спрямування зведеного бюджету України в середньому складає 96,8 %, що свідчить про недофінансування даної сфери.

Протягом 2007-2010 рр. обсяг видатків на соціальну сферу в цілому по Україні та в розрізі видів економічної діяльності, незмінно зростає, загально збільшившись майже вдвічі.

У структурі видатків соціального спрямування (табл. 4) суттєво переважають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення. Їх частка у загальному обсязі видатків соціального спрямування коливалась від 38,7 до 43,4 %.

Таблиця 4

Склад та структура видатків на соціальну сферу за 2007-2010 рр.

Показник	2007		2008		2009		2010	
	сума, млрд. грн.	%	сума, млрд. грн.	%	сума, млрд. грн.	%	сума, млрд. грн.	%
Охорона здоров'я	26,7	21,3	33,6	19,1	36,6	19,2	44,7	18,6
Духовний та фізичний розвиток	5,7	4,5	7,9	4,5	8,3	4,4	11,5	4,8
Освіта	44,3	35,4	60,1	34,2	66,8	35,1	79,8	33,2
Соціальний захист та соціальне забезпечення	48,5	38,7	74,1	42,2	78,8	41,4	104,5	43,4
Разом	125,2	100,0	175,7	100,0	190,5	100,0	240,5	100,0

Освіта також є однією з найбільш витратних статей у структурі видатків на соціальну сферу. Протягом аналізованого періоду витрати бюджету на освіту зросли з 44,3 млрд. грн. у 2007 році до 79,8 млрд. грн. у 2010 році. Однак, за структурою видатків на соціальну сферу даний показник не змінився, а, навпаки, знизився у 2010 році на 2,2 % порівняно з 2007.

Що стосується видатків на охорону здоров'я, то незважаючи на їх абсолютне зростання, частка у загальному обсязі видатків має тенденцію до зниження по роках.

Наприклад, охорону здоров'я було профінансовано на 65,4 % від її мінімальної потреби у 2009 р., яка становила 56 млрд. грн. за розрахунками МОЗ України. За таких умов отримані фінансові ресурси головним чином спрямовуються на оплату праці і комунальні послуги.

Питома вага видатків на духовний та фізичний розвиток майже

не змінюється і залишається на рівні 4,5 %.

Взаємодія держави та територіальних органів, до яких відносяться органи місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади, відіграє велику роль у соціальнонаправленій державній політиці. Організація гідної життєдіяльності кожної окремої територіальної промади, яка і складає в цілому населення, є однією з основних функцій як держави, так і вищезазначених органів. І наповнення місцевими бюджетами має досить вагомих вклад (табл. 5).

Таблиця 5

Частка наповнення соціальної складової зведеного бюджету України державним та місцевими бюджетами за 2007-2010 рр.

Показники	2007		2008		2009		2010	
	сума, млрд. грн.	%	сума, млрд. грн.	%	сума, млрд. грн.	%	сума, млрд. грн.	%
Зведений бюджет, в т.ч.: державний бюджет	125,2	100	175,7	100	190,5	100	240,5	100
місцеві бюджети	72,6	58	92,9	53	104,3	55	128,4	53

У складі державного фінансування соціальної сфери, кошти місцевих бюджетів в середньому за 2007-2010 рр. складають 55 %, що в свою чергу спонукає органи місцевого самоврядування до подальшого наповнення коштів місцевого бюджету.

Слід зазначити, що основна частина бюджетних коштів спрямовується на поточне споживання, у той час як недостатніми є обсяги капітальних витрат.

Серед недержавних методів фінансового забезпечення соціальної сфери пріоритетне місце, на сьогодні, належить страховим компаніям, які здійснюють добровільне медичне страхування. Даний фінансовий механізм являє собою диференціацію страхових платежів

залежно від бажаного розміру страхової суми, якості медичних послуг, а також акумуляцію страхових внесків у фонді страхової компанії. Якщо страховий випадок настає, застрахована особа має право на одержання страхового відшкодування, яке перераховується медичній установі, де застрахована особа отримує медичні послуги. Введення в Україні загальнообов'язкового медичного страхування стане додатковим джерелом фінансування галузі охорони здоров'я.

Питання фінансування освіти, взагалі є найбільш актуальною та дискусійною темою. З однієї сторони, отримання освіти включає індивідуальні вигоди, а з іншої, – національне багатство суспільства. Тому держава має розглядати фінансування освіти як соціальну інвестицію. Залучення інвестицій у розвиток об'єктів та матеріально-технічної бази соціальної сфери є важливим чинником підвищення соціальних стандартів та ще одним додатковим джерелом фінансування соціальної сфери. Слід зазначити, що за період з 2004 по 2008 рр. в Україні обсяг інвестицій мав тенденцію до збільшення по роках. Однак частка інвестицій в основний капітал соціальної сфери знаходилась в межах 3,6% – 4,9% від загальної суми інвестицій, що засвідчує про низький рівень вкладення коштів в об'єкти соціальної сфери України.

У зв'язку з цим, питання про фінансову підтримку держави та про пошук позабюджетних коштів є досить актуальним. Варто зрозуміти, що самофінансування доступне не всім галузям соціальної сфери. Так, якщо заклади охорони здоров'я, вищої освіти можуть отримувати кошти від надання платних послуг, то дошкільна, загальна та професійно-технічна освіта мають обмежені можливості. Тому, одним з методів позабюджетного фінансування у даній ситуації, ми бачаємо – освітній кредит. В наш час, він вже є досить поширеним. Та для його розвитку, банкам необхідно розробити та ввести спеціальні освітні кредитні програми, в яких держава братиме участь у частині фінансування процентної ставки тощо.

Немалу роль у позабюджетному фінансуванні відіграють благо-

дійні фонди, серед пріоритетних напрямів діяльності яких сьогодні є соціальний захист населення, освіта, культура, охорона здоров'я. Бізнес, як невід'ємна частина забезпечення стабільності соціальної системи держави повинен підтримувати соціальні програми, сприяти фінансуванню інвестиційних проектів у соціальну сферу. Однак, для більшої ініціативи бізнесу, держава повинна розвивати та поширювати певні стимули: гранти, нагороди, податкові пільги та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, проведене дослідження свідчить про провідну роль витратків соціального спрямування серед напрямів використання бюджетних коштів України та переважачу роль державних методів у їх фінансовому забезпеченні. Тому мета, протоложена світовою спільнотою, – скоротити рівень бідності до 2015 року, стосується і України, в якій існує досить суттєвий рівень бідності, не зважаючи, на зростання щорічних обсягів витратків на фінансування соціальної сфери. Цей факт безперечно свідчить про недосконалість бюджетного механізму фінансового забезпечення соціальної сфери і зумовлює необхідність удосконалення існуючої системи формування та розподілу фінансових ресурсів держави.

Найвагомішою умовою трансформативної соціальної сфери є змінення фінансової бази, збільшення фінансових ресурсів з допомогою вдосконалення бюджетного фінансування, пошуку альтернативних джерел фінансування, добровільної діяльності та шляхів їхнього надходження.

Література

1. Антошкіна, Д. І. Формування політики соціального розвитку в умовах становлення ринкових відносин [Текст] // Формування ринкових відносин в Україні – 2005. – № 12. – С. 22-26.
2. Данилишин, В. М., Куденко, В. І., Остафійчук, Я. В. Сфера та ринок послуг в контексті соціальної модифікації суспільства [Текст] : монографія / В. М. Данилишин, В. І. Куденко, Я. В. Остафійчук. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2005. – 328 с.
3. Дорогушнов, С. І. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка [Текст] : навчальний посібник / С. І. Дорогушнов, Т. А. Завиць, Ю. І. Пірюренко [та ін.] ; ред. д-р екон. наук, проф. чл.-кор. НАН України С. І. Дорогушнов. – К.: КНЕУ, 2005. – 988 с. – С. 566.
4. Іванов, В. Н. Перевудова та соціологічна наука [Текст] / В. Н. Іванов //

- Солис. – 1988. – № 1. – С. 7-16.
5. Карпшин, Н. І. Фінансове забезпечення охорони здоров'я в реалізації державних функцій на ринку медичних послуг [Текст] : дис. канд. економ. наук : спец. 08.04.01 / Н.І. Карпшин ; ТНЕУ. – Тернопіль. : [Б. В.], 2006. – С. 168. – с. 28.
6. Касимова, М. С. Нові підходи щодо визначення соціальної сфери [Текст]. Вісник МГУ. – Сер. 6 – Економіка. – 1993 р. – №4 – с. 51.
7. Лашина, М. В. Взаємозв'язок основних сфер розвинутого соціалістичного суспільства [Текст]. – М. 1983. – 18 с.
8. Опарін, В. М. Бюджетна система [Текст]: навч-метод. Посібник для саможайного вивчення дисципліни – 2-ге вид. перероб. і доп. / В. М. Опарін – К.: КНЕУ, 2002 – 336 с.
9. Осадча, Г. І. Соціологія соціальної сфери [Текст] : учбовий посібник / Г. І. Осадча ; МДСУ Міністерства праці і соціального розвитку РФ. – М. : Акад. Проект, 2003. – 55 с.
10. Плечко, С. П. Соціальна сфера в процесі становлення демократичного суспільства [Електронний ресурс] // Сайт національного інституту стратегічних досліджень. – Режим доступу : www.cisr.org.ua
11. РПС і регіональна економіка України [Текст] / ред. Л. Г. Чернюк: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 728 с.
12. Скулциш, Ю. І. Соціальна сфера: проблеми та перспективи бюджетного забезпечення в Україні [Текст] : автореф. дис. канд. економ. наук : спец. 08. 00. 07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / Ю.І. Скулциш ; НАН України Інститут демографії та соціальних досліджень. – Київ : [Б. В.], 2009. – 20 с.
13. Шавель, С. А. Соціальна сфера суспільства та особистості [Текст] / С. А. Шавель // Наука і техніка. – 1988. – С.17.
14. Юрий, С. І., Бескид, Й. М. Бюджетна система України [Текст] : навчальний посібник / С. І. Юрий, Й. М. Бескид. Київ: НІОС, 2000. – 396 с., с.197. – ISBN 966-95321-3-2.
15. Юрий С.І., Стоян В.І., Даневич О.С. Казначейська система: Підручник – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 818 с.

УДК 338.242

ИССЛЕДОВАНИЕ ЗАВИСИМОСТИ ДОХОДНОЙ ЧАСТИ БЮДЖЕТА МОНОФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ГОРОДОВ ОТ ГРАДООБРАЗУЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Дзюбан О.Н., соискатель,

Донецкий государственный университет управления

В статье рассмотрена зависимость малых городов от градообразующих предприятий. Проанализированы налоговые поступления в местный бюджет на примере города Угледар и их зависимость от градообразующих предприятий города.

Дзюбар, О. А. Фінансове забезпечення соціальної сфери у контексті реалізації соціальної функції України [Текст] / О. А. Дзюбар, К. Пискун // Розвиток фінансових методів державного управління національною економікою: зб. наук. праць. Серія Економіка / ДонДУУ. – Донецьк, 2012. – Т. XIII. – Випл. 218. – С. 48-62.